

HRVATSKI glasnik

Godina XX, broj 4

28. siječnja 2010.

cijena 100 Ft

**Svečanost
predaje vrpce
u HOŠIG-u**

Foto: Marko Dajčić

Komentar

Iz škole u obitelj

Je li stanje doista toliko jednostavno, i alarmantno? Prijeti li nam uistinu potpuna asimilacija, i nestanak, kako to mnogi predviđaju, ili se manje-više radi o prirodnoj pojavi u današnjemu globalnom svijetu?

Nije to nova pojava jer da se nešto mora učiniti radi našega očuvanja na ovim prostorima, prepoznaje već biskup Ivan Antunovića, preporoditelj bačkih Hrvata, koji se svojim djelima, znanstvenim raspravama i pokretanjem bunjevačko-šokačkih novina u posljednjim desetljećima 19. stoljeća napose zalagao za upoznavanje prošlosti i njegovanje materinske riječi. Njegovim se preporoditeljskim idejama vodio i Ivan Petreš, koji je u prvim desetljećima 20. stoljeća svojim igrokazima pridonio buđenju nacionalne svijesti bačkih Hrvata.

Jel istina, zar to biti može, / Da u Bačkoj rič hrvatska gine – pita se stihovima pjesme «Do groba Hrvati» jedan od naših istaknutih kulturnih djelatnika i književnika Mišo Jelić 1942. godine. Samo nekoliko godina poslije, 1946-e, Antun Karagić, pisac kazališnih komada rodnom iz Gare, u novinama Sloboda uz ostalo piše: «škole naše nemamo, knjiga naših nemamo, što bi nam kao ravnopravnoj naciji pripadalo. U zadnjih petnaest godina mi Hrvati u Bajskom trokutu toj našoj postojnosti najviše možemo biti zahvalni našem kazalištu, kazališnim predstavama. One su bile jedini ponos i dika naša, zato, jer smo kroz njih nastojali da sačuvamo narodnost našu.» Usporedimo li ondašnji i današnji položaj bačkih Hrvata, možemo utvrditi da su slični problemi, ali različiti uvjeti. Dok su onda bila ugrožena i najelementarnija prava, iako je naša zajednica bila znatno brojčanija, danas postoje zakonom zajamčena prava, koja nismo u mogućnosti ostvariti na odgovarajući način jer nas je brojčano sve manje, što se odražava i na nacionalnu svijest koja slabi. Iako danas imamo ono što nismo imali u vrijeme A. Karagića, škole, knjige i drugo, danas nemamo obiteljsko, jezično zaleđe, pa ni kompaktnu zajednicu kakve su nekada postojale u našim naseljima. U takvim uvjetima sva se odgovornost prebacuje na školu, koja objektivno ne može nadomjestiti nekadašnju obitelj i zajednicu, pa tako ni ispuniti naša očekivanja. Kako očekivati da djeca međusobno govore hrvatski kada se on ne govori izvan škole, a što je još teže, ni u obiteljima. S druge strane škole su naša jedina nada u novim uvjetima, da se hrvatski jezik i nacionalna svijest vrati u obitelj. Da naša školovana mladež hrvatski jezik, tradicije, običaje, pa prema tome i nacionalnu svijest vrati u svoje obitelji. Kada u tome uspijemo, a vjerujem da je to moguće, premda nije nimalo lako, onda ćemo imati šansu za opstanak, imat ćemo ne samo prošlost nego i budućnost. No nije sva odgovornost samo na školi, nego na svima nama, pripadnicima hrvatske zajednice. Prvi je korak da svoju djecu upišemo u naše vrtiće, škole i gimnazije. Na dobrom smo putu, što pokazuje i porast broja učenika, ali danas, kada je sve slobodno, dopušteno, kao da ponestaje snage da se pojedinac, obitelj svojim čvrstim moralnim držanjem i nacionalnom svijesću odupre globalizmu današnjega društva.

S. B.

„Glasnikov tjedan“

Kao što je i najavljivao predsjednik Republike Mađarske, u petak, 22. siječnja, obznanio je najraniji mogući datum parlamentarnih izbora: 11. travnja bit će prvi, a 25. travnja drugi krug parlamentarnih izbora. Građani Republike Mađarske s pravom glasa, mogu birati u 176 izbornih jedinica stranačke ili nezavisne kandidate, buduće zastupnike Mađarskog parlamenta, te istodobno birati i 152 mandata temeljem stranačkih lista. Sastav Mađarskog parlamenta čini još 58 zastupničkih mandata s državnih kompenzacijskih lista. Nakon održavanja drugog kruga parlamentarnih izbora, predsjednik Republike saziva u roku od mjesec dana osnivačku sjednicu Mađarskog parlamenta. Izborna kampanja, koja će trajati 78 dana, već je počela.

Što je s manjinskih izborima koji se odvijaju istovremeno s lokalnim izborima u Mađarskoj, u listopada ove godine. Do svibnja još ništa. Negdje u svibnju birači će dobiti papire, takozvane izjave za registraciju. Ako žele, mogu se upisati u birački popis manjinskih birača. Ako u lokalnim jedinicama ima 30 birača upisanih u birački popis, zasada anonimnih, mogu se u tim jedinicama pokrenuti izbori za manjinske samouprave ukoliko se ispune zakonski uvjeti postavljanja kandidata, njih pet, koje su na posljednjim izborima postavljale manjinske civilne udruge koje su udovoljile izbornim uvjetima. Dosada su samo izabrani elektori manjinskih samouprava birali – nakon lokalnih izbora i utemeljenja manjinskih samouprava, u roku od nekoliko mjeseci – skupštine svojih državnih manjinskih samouprava i njihove političke dužnosnike. Još nije isključena mogućnost

izmjene dosadašnje prakse. Naime sve se češće spominje kako bi se i sastav državnih samouprava trebao birati neposredno, dakle s pravom izbora svih manjinskih birača u biračkim popisima. Primjerice ako u jednoj jedinici u biračkom popisu, koji je anoniman i u kojega se zapravo izjavom može upisati „bilo tko“, ima tek trideset upisanih birača, nji-

hovah pet izabranih zastupnika ima istu snagu pri izborima za državne manjinske samouprave kao u onoj jedinici gdje je u hrvatski birački popis upisano tristo birača. Ovih sam dana na jednoj konferenciji što ju je organizirala Vlade čula još jednom ono što sam bezbroj puta zapisala: golema je odgovornost manjinskog bitka i opstanka danas u rukama zastupnika državnih manjinskih samouprava koji najčešće ne znaju kako bi i kamo bi s njom. Čula sam i to i složila bih se kako je na snazi strategija negativnog identiteta. Jer dok ne definiramo kako samo tako možemo opstati u svojim političkim i civilnim organizacijama pa i u toliko spominjanim i financiranim ustanovama koje preuzimaju manjinske samouprave ako ih čine svjesni pripadnici manjina, pa ma koliko ih bilo malo, koji govore materinski jezik i njeguju kulturu svoga naroda i na javnoj i u privatnoj sferi, onda ne vidim mogućnost iskoraka iz sadašnjega stanja. Zasada odgovornost snosi lokalna i državna manjinska politička scena financirana iz proračuna poreznih obveznika, među kojima su i birači koji se izjašnjavaju pripadnicima manjina, ali zbog njihove „anonimnosti“ nije provodivo i pravo njezina nadzora.

Branka Pavić Blažetin

Natječaji NCA i njihovi rokovi

Kolegij za međunarodne civilne odnose i europsku integraciju pri NCA raspisuje natječaj za financiranje suradnje civilnih udruga, koje će se ostvariti u Karpatskom bazenu, te za financiranje prekogranične suradnje civilnih udruga. Kod natječaja: NCA-NK-10-C. Okvirni iznos za raspodjelu: 255 430 000 Ft. **Rok predaje natječaja: 11. veljače 2010.**

Kolegij za podupiranje djelatnosti civilnih udruga državnog karaktera pri NCA raspisuje natječaj za financiranje djelatnosti civilnih udruga. Kod natječaja: NCA-ORSZ-10. Okvirni iznos za raspodjelu: 1 162 000 000 Ft. **Rok predaje natječaja: 18. veljače 2010.**

Regionalni kolegij južnog Alfölda pri NCA raspisuje natječaj za financiranje djelovanja civilnih udruga. Kod natječaja: NCA-DA-10. Okvirni iznos za raspodjelu: 532 000 000 Ft. **Rok predaje natječaja: 22. ožujka 2010.**

Regionalni kolegij južnog Podunavlja pri NCA raspisuje natječaj za financiranje djelatnosti civilnih udruga. Kod natječaja: NCA-DD-10. Okvirni iznos za raspodjelu: 392 000 000 Ft. **Rok predaje natječaja: 31. veljače 2010.** Podrobnije informacije na brojevima telefona +36 80 204 453, 06 1 273 4250 ili na web-stranici www.esza.hu (www.radio.croatia.hu).

Uspješni projekti prekograničnoga programa IPA

Ovih su dana objavljeni rezultati natječaja za europske fondove IPA prekograničnoga programa Mađarska–Hrvatska. Za dostavu projektnih prijedloga na raspolaganju su bila financijska sredstva u iznosu od 11.668.388 eura, a podijelit će se potpora 11.451.412 eura za 42 uspješna natječaja.

Poziv na dostavu projektnih prijedloga IPA prekograničnoga programa Mađarska–Hrvatska objavila je još 26. ožujka 2009. Nacionalna razvojna agencija Republike Mađarske i Ministarstva regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva Republike Hrvatske. Mogli su se prijaviti neprofitne organizacije, tijela regionalne i lokalne vlasti, fondacije, udruge, javna neprofitna poduzeća, obrazovne ustanove i komore s pograničnog područja, i to s mađarske strane Zalska, Šomođska i Baranjska županija, a s hrvatske strane, županije Međimurska, Koprivničko-križevačka, Virovitičko-podravska i Osječko-baranjska, te još četiri županije kao pridodana područja: Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Požeško-slavonska i Vukovarsko-srijemska županija. U tome krugu natječaja bile su naznačene teme: održivi okoliš, usavršavanje krajovalika, turizam, gospodarska suradnja. Krajnji rok za predaju projektnih prijedloga bio je 24. lipnja 2009. g., a ukupan iznos zatraženih sredstava iznosio je 16,2 milijuna eura. Podijeljena su sredstva u iznosu 11.451.412 eura. Od 67 projektnih prijedloga 49 su dostavili glavni korisnici iz Mađarske, no sveukupno ima 42 uspješna natječaja.

Od 42 natječaja najviše je predano s područja aktivnosti «Zajednička istraživanja, razvoj i inovacija»; u te je svrhe dodijeljeno 2.783.582 eura. Drugo mjesto zauzimaju aktivnosti vezani uz međuljudske veze, tj. projekti prekograničnog obrazovanja, usavršavanja i razmjene, koji će programi dobiti pomoć u iznosu 594.870 eura.

Najviše je sredstava dodijeljeno projekti-

ma za razvijanje okoliša, ukupno 4.845.508 eura, no broj pristiglih natječaja u toj tematici stoji tek na petome mjestu. Za projekte prekograničnog obrazovanja dodijeljeno je 1.013.553 eura, za aktivnosti ekološkog planiranja 859.939 eura, za zajedničko lokalno planiranje 641.491 eura, za povezivanje poslovnih partnera 576.373 eura, za izradbu plana regionalnoga turističkog proizvoda 349.994 eura, za promicanje tržišta rada 340.836 eura, a za dvojezičnost 305.205 eura.

Među uspješnim natjecateljima nalazimo naselja u kojima živi naša hrvatska manjina, a djeluju i hrvatske ustanove i organizacije.

Uspješni natjecatelji, nositelji projekata iz Mađarske: Uprava nacionalnog parka Dunav–Drava (tri projekta); Uprava vode i zaštite okoliša južnog Zadunavlja, Društvo za lozu i kulturu vina Zalske županije, Sveučilište Pannón, Mađarska akademija znanosti, Zaklada za središte poduzetnika Šomođske županije, Regionalni savez poslodavaca i tvornica južnog Zadunavlja, ITD Hungary Nonprofit d. d., Zaklada za razvoj poduzetništva Zalske županije, Regionalni zavod za zapošljavanje južnog Zadunavlja (dva projekta), Sveučilište u Pečuhu (četiri projekta), Samouprava Šomođske županije, Vijeće za seoski razvoj Zalske županije, Samouprava Baranjske županije, Balatonska integracija neprofitni d. o. o., Grad Csurgó, Zemaljsko društvo za poziv i infokomunikaciju, Društvo Szinergia, Osnovno obrazovno središte „Ni-

kola Zrinski” u Keresturu, Gradska samouprava grada Marcalibe (Marcali), Regionalna razvojna agencija južnog Zadunavlja, Etnografsko društvo Zalske županije, Pomursko udruženje za ruralni razvoj, Društvo za kulturu i zelenu zonu grada Sigeta, Neprofitno poduzeće «Humán-esély».

Uspješni natjecatelji, nositelji projekata iz Hrvatske: Međimurske vode, Hrvatske vode, Virovitičko-podravska županija, Međimurska županija, grad Osijek, grad Križevci (dva projekta), grad Čakovec, grad Virovitica, Osnovna škola Eugena Kumičića.

IPA programi i nadalje, sve do 2013. g., omogućit će potporu. Objava drugog kruga natječaja očekuje se u travnju ove godine. Oni koji nisu uspjeli u ovome krugu, imat će mogućnosti u nadolazećim programima.

beta

Prekogranična suradnja

S obzirom da je lani došlo do promjena vlasti u Međimurskoj županiji i da je prošla kalendarska godina, Marijan Varga, predsjednik Mješovitog odbora za suradnju Međimurske županije s pomurskim Hrvatima i načelnik općine Donja Dubrava, smatrao je potrebnim o radu toga tijela izvijestiti novoga međimurskog župana Ivana Perhoča. Podsjeća ga kako je Odbor osnovan 1994. g. radi povezivanja pomurskih Hrvata s Međimurjem, odnosno Hrvatskom, a suradnja je potvrđena bilateralnim sporazumom Međimurske županije i Zalske županije, u koju spadaju naselja uz rijeku Muru. Tim je ljudima bila nužna pomoć unatoč činjenici da su od preseljenja na to područje protekla tri stoljeća. Pomoć im je bila nužna jer su generacijski sačuvali svoj

jezik, kulturu i tradicijsku baštinu – ističe Varga te navodi kako je poseban naglasak stavljen na brigu za očuvanje samobitnosti pripadnika hrvatske narodnosti. Odborom predsjedaju načelnici donjomeđimurskih općina, pa su na njegovu čelu dosada bili Zoran Radmanić iz Kotoribe i Josip Grivec iz Donjeg Vidovca, a Varga je na njegovu čelu od 17. ožujka 2006. godine.

Za vrijeme Vargina predsjedanja Odbor je održao deset raznih tematskih sjednica koje su bile u mjestima prema prebivalištu članova Odbora s jedne i druge strane granice. Istaknuo je 21. studenoga 2007. godine kada Mješoviti odbor postaje teritorijalno tijelo s predstavnicima Hrvatske, Mađarske i Slovenije u svom sastavu. Uloga je Odbora da

osmisli i zajedničke projekte koji bi mogli kandidirati na natječaje EU – dodaje Varga i kaže da su na taj način realizirani Projekt Innomura@network, Projekt učenja hrvatskoga jezika u Lendavi te Projekt proširenja graničnoga prijelaza Kerestur–Kotoriba za cestovni promet. Od ostalih projekata istaknuo je inicijativni prijedlog gdje su s Međimurskim vodama d. o. o. Čakovec dali izraditi Projekt zajedničke zaštite pitkih podzemnih voda kroza sustav odvodnje. Odbor se uključivao u Sajam obrtništva i poljoprivrede u Sepetniku.

Predlažući daljnje aktivnosti, smatra kako je nužno da se promijeni predsjedatelj Odbora, što bi trebao biti **Mario Moharić**, načelnik Općine Goričan. Varga smatra kako je deset tisuća kuna, s koliko je godišnje raspolagao Odbor, premalo.

M. Grubić

BUDIMPEŠTA – U budimpeštanskom Kossuthovu klubu 1. veljače predstavlja se nematerijalna kulturna baština mohačkih buša. Svečano predstavljanje započinje u 18 sati pozdravnim riječima Ádáma Gyenesa, predsjednika Kossuthova kluba. Primanje običaja mohačkih buša na UNESCO-ovu listu svečano će proglasiti dr. Mate Kočiš, gradonačelnik VIII. okruga, Ágnes Bíró Kovács, glavna tajnica Mađarskog UNESCO-ova odbora i József Szekó, gradonačelnik Mohača. U prostorijama Kluba bit će uređena izložba fotografija o mohačkim bušama (autor slika je Béla Szököcs). Izložbu i kulturni program predstavlja dr. Eszter Takács Csonka, ravnateljica Etnografskog muzeja, na otvorenom prostoru. Posjetitelje očekuju i mohački gastronomski specijaliteti, uštipci i vina, te plesačnica pomoću pratnje sastava «Šokadija» i «Trakija».

PETROVO SELO – Igrokazačko društvo ovo ljeto svečuje 20. obljetnicu svojega postojanja, a do proslave, po riči peljačice i dugoljetošnje režiserke Ane Škrapić-Timar, dojt će samo u jesen. Međutim kazalištarci se i u ovoj sezoni pripremaju šalnim igrokazom u tri čini, kojega je iz nimškoga preobrnio Štefan Geošić, rodom iz Petrovoga Sela. Po originalnom naslovu komedije Plavi miš (od Geošića prevedeno Veliki pozoj) je djelo Carla Lauffa i Curta Kraatz. Kako izgleda, za lanjskim nastupom židanskoga kazališnog društva u Hercegovcu na Dani hrvatskoga pučkoga teatra, ljetos, krajem februara (od 26. do 28. februara) će Petrovišćani gostovati na toj manifestaciji, a vjerojatno će im ta nastup biti ujedno i premijera.

BUDIMPEŠTA – Sukladno odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Hrvatske državne samouprave, 30. siječnja 2010. godine u 11 sati u sjedištu Državne samouprave zasjeda Odbor za pravna pitanja, Odbor za gospodarstvo i financije te Odbor za kulturu i vjerska pitanja. Odbori zasjedaju s jednakim dnevnim redom. Predložen je ovaj dnevni red: Prijedlog i prihvaćanje proračuna Hrvatske državne samouprave za 2010. godinu, referent: Mišo Hepp, unutar toga prihvaćanje proračuna HDS-ovih ustanova: Hrvatskog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma u Santovu, referent: Joso Šibalin, Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, referent: dr. Ernest Barić, ravnatelj, Muzeja sakralne umjetnosti Hrvata u Mađarskoj, referent: Šandor Horvat, ravnatelj, Kulturno-prosvjetnog centra i odmarališta Hrvata iz Mađarske, referent: Tibor Radić ravnatelj, Hrvatskoga kluba Augusta Šenoa, referent: Mišo Šarošac, ravnatelj.

Međunarodna suradnja

Dubrovnik–Pečuh

Načelnik grada Dubrovnika Andro Vlahušić dva je dana boravio u Pečuhu na svečanosti službenog otvaranja „Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010“. Boravak u tom gradu gosp. Vlahušić višestruko je iskoristio.

Zajedno s Matkom Vetmom i Darkom Angebrandtom, s bivšim i sadašnjim guvernerom Lyonsa, te guvernerom mađarskih Lyonsa Zoltánom Farkasem Vlahušić je nazočio svečanosti, a drugoga dana svoga boravka posjetio je pečuškoga gradonačelnika Zsolta Pávu. Kako donosi dubrovački portal, gosp. Páva kazao je kako je neosporno, ako se Dubrovnik kandidira za ovaj značajni naslov, da ima veliku šansu i dobiti ga. Također je gradonačelniku Vlahušiću ponudio svu svoju pomoć i iskustvo, a pozvao je i izaslanstvo grada Dubrovnika u Pečuh da nazoči kod nekoliko kulturnih događanja. Gosp. Vlahušić 11. siječnja posjetio je i generalnu konzulicu Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljanu Pancirov, Hrvatsko kazalište u Pečuhu, te Hrvatski vrtić, osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom Miroslava Krležje. Na svim spomenutim mjestima gradonačelnik je promicao suradnju s Dubrovnikom kroz buduće projekte. Tako je dogovorio razmjenu učenika i studenata, a uspostavio je i veze koje bi vrlo lako mogle rezultirati nastupom pečuskoga Hrvatskog kazališta na Dubrovačkim ljetnim igrama, jednako kao i nastupom Kazališta Marina Držića na najvećem kazališnom festivalu u Pečuhu. „Otvoreni smo za sve dobre prijedloge i projekte. Želja nam je promijeniti strukturu grada kako bi, osim turističkog predznaka, Dubrovnik nosio i ime kulturnog i obrazovnog središta“, poruka je gradonačelnika Vlahušića koja je obilježila svaki posjet.

Kako Vlahušić reče za tjednik Hrvatski glasnik, raduje se pozivu, pogotovo što dolazi iz grada slobode na kojoj je građena njegova

kultura. I Dubrovnik se želi, kada se otvore mogućnosti za to, kandidirati za titulu europske prijestolnice kulture, a željeli su upoznati i Hrvate u Pečuhu. Dubrovnik je grad koji je izmišljeno Ministarstvo vanjskih poslova, svi koji dolaze u Hrvatsku žele posjetiti Dubrovnik. Želio sam, kada sam već ovdje u Pečuhu, iskoristi priliku i upoznati hrvatsku zajednicu u Mađarskoj i njezine aktivnosti.

U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu gradonačelnik Vlahušić sa svojim izaslanstvom u pratnji Zoltána Farkasa i Ive Pavića, člana pečušskog Lyons-kluba, razgovarao je s ravnateljem ustanove Gaborom Győrváriem, predsjednikom HDS-a Mišom Heppom, voditeljem Hrvatskoga kluba Augusta Šenoa Mišom Šarošcem i glavnom urednicom Hrvatskoga glasnika Brankom Pavić Blažetin. Oni su ih upoznali sa svojim radom. Gradonačelnik Vlahušić pokazao je veliko razumijevanje i obećao pomoć, koliko god može, grada Dubrovnika i tamošnjega Lyons-kluba. Tako je dogovorena i promidžbena suradnja grada Dubrovnika i tjednika Hrvatskoga glasnika. Kako reče dubrovački gradonačelnik, susreo se i s ravnateljem Hrvatskog kazališta Slavnom Vidakovićem i s čelnim ljudima Pečuškoga nacionalnog kazališta koje je pozvao u posjet na Dan grada Dubrovnika za Svetog Vlaha, kako bi se dogovorili vidovi daljnje suradnje. U posjet je pozvan i guverner mađarskih Lyonsa.

Branka Pavić Blažetin

Zajednički europski projekt s Biogradom na Moru

Kako nam kazuje Branko Kašić uime grada Grubišnog Polja i gradonačelnika Zlatka Mađaruha, nakon radnoga dogovora 11. siječnja u Šeljinu, kojem je pribivao s kolegicom Mirjanom Starčević i razgovarao sa šeljinskim načelnikom Attilom Nagyem i predsjednikom tamošnje Hrvatske samouprave Đusom Dudašem, u tijeku su razgovori oko europskoga projekta „Europa za građane” čiji je nositelj grad Biograd na Moru. Dogovoren je odlazak izaslanstva iz Šeljina na Dan grada Biograda, 15. siječnja, kako bi se utvrdili planovi europske suradnje u koju bi bilo uključeno do pet europskih gradova iz različitih zemalja, a uvjet je da bar jedna zemlja bude članica Europske Unije. Radi se prije svega o uspostavljanju kulturne suradnje uza športsku suradnju partnera projekta čiji bi nositelj bio grad Biograd na Moru. Gradovi Grubišno Polje i Biograd na Moru poticatelji su ideje projekta, a budući da je Šeljin zbraćimljeni grad Grubišnog Polja, tako je došlo i do poticaja za njegovim uključivanjem u projekt. Tu su još grad Moravske Toplice iz Slovenije, a u pregovara se s jednim gradom u Italiji i Slovačkoj. Projekt će se nakon dogovora primijeniti prema pristupnim fondovima Europske Unije, pa ako prođe, ide u provedbu. U gradovima koji će biti uključeni u projekte, moraju se održavati bar do tri događanja, više može, i sada smo ovdje da se dogovorimo o terminima koji odgovaraju Šeljinu, a dogovori će biti nastavljeni u Biogradu 15. siječnja. Kroz projekt može biti uključeno do četrinsto osoba da bi on bio isplativ, a sam projekt može vrijediti od 10 do 150 tisuća

eur, ovisno o dodijeljenih sredstava. Tako su u Biogradu na Moru 15. siječnja svečanoj sjednici gradskoga vijeća pribivali šeljinski dogradonačelnik i predsjednik tamošnje Hrvatske samouprave Đuso Dudaš.

Attila Nagy: S izaslanstvom Grubišnog Polja dogovorili smo okvire suradnje u 2010. godini. Upoznali su nas s mogućnostima našega uključivanja u natječaj Europske Unije „Europa za građane”, a mi smo se pohvalili natječajem za koji smo upravo danas, 11. siječnja, doznali da smo ga dobili.

On se veže uz projekt «Pećuh – europska prijestolnica kulture. Odobreno nam je 181,9 milijuna forinti namijenjenih obnovi zgrade Središta za kulturu grada Šeljina, zgrade izgrađene prije više od 170 godina. Uz dobiveni natječaj radi se o razvojnom projektu što sve zajedno iznosi 205 milijuna forinti. Uz obnovu Središta za kulturu, u gradu će se održati i niz velikih kulturnih priredaba u kojima će bitnu ulogu imati upravo Hrvati iz Šeljina i okolnog područja, te sam prostor Ormánsága i južne Baranje. Radovi obnove neće se obavljati na današnjoj zgradi u kojoj djeluje Središte za kulturu, već na zgradi nekadašnjeg kina koja će se preurediti u prostore trećega tisućljeća. Nadamo se kako će izgradnja biti gotova do kraja kalendarske godine. Što se tiče programa, oni će biti usredotočeni oko četiri velike gradske priredbe: spomen na glazbenika Józsefa Prospera, rođenog u Šeljinu 1803. godine, Blagdan duhova u Ormánságu, Dani Ormánsága i Dan grada Šeljina, te Berbeni festival.

Uredništvo

BUDIMPEŠTA – Sukladno odredbama Statuta Saveza Hrvata u Mađarskoj, predsjednik tijela Joso Ostrogonac sazvao je sjednicu Savezova Predsjedništva za 29. siječnja (petak) s početkom u 10 sati u sjedište Hrvatske državne samouprave (Budimpešta VIII, Ul. L. Bíróa 24). Za sastanak je predložen ovaj dnevni red: 1. Izvješće o radu Saveza Hrvata u Mađarskoj u 2009. godini; 2. Financijsko izvješće Saveza Hrvata u Mađarskoj za 2009. godinu; 3. Plan rada Saveza Hrvata u Mađarskoj za 2010. godinu; 4. Plan Proračuna Saveza Hrvata u Mađarskoj za 2010. godinu; 5. Informacije o članstvu Saveza Hrvata u Mađarskoj; 6. Ostala pitanja i prijedlozi.

KAPOŠVAR – Nakon prve mise na hrvatskom jeziku u kapošvarskoj crkvi Svete Margarete, održane 18. listopada prošle godine, misa na hrvatskom jeziku u Kapošvaru, prema planovima, održana je i 17. siječnja. Hrvati toga grada lani su se obratili manjinskoj samoupravi da bi voljeli sudjelovati i u Kapošvaru misi na hrvatskom jeziku. Predsjednik manjinske samouprave Tibor Čuč i predstavnici manjinske samouprave dobili su suglasnost od kapošvarskog biskupa da se u gradu povremeno održavaju i mise na hrvatskom jeziku. U nastojanjima kapošvarskih Hrvata pomaže David Andreić, župnik sela Šandrovca iz Bjelovarsko-bilogorske županije, te su dosada održane dvije mise u spomenutoj crkvi. Mjesni župnik dr. Miklós Rumszauer rado je prihvatio suradnju Crkve onkraj granice i dogovoreno je da će se mise na hrvatskom jeziku održati svakoga tromjesečja. Pjevački zbor manjinske samouprave uvježbava i hrvatske crkvene pjesme kako bi bogoslužje mogao pratiti i pjevanjem. Svetoj misi održanoj 17. siječnja pribivali su i generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov, prva konzulica Jadranka Telišman, šandrovački načelnik Josip Delić i izaslanstvo toga naselja te Hrvati iz Kapošvara.

BUDIMPEŠTA – Kako donosi školski glasnik budimpeštanskog HOŠIG-a, na natječaju naziva „Glavnogradski natječaj za srednjoškolce“ Odbora za obrazovanje i mlade Glavnogradske skupštine, za ovu školsku godinu potporu je dobila i učenica hrvatske škole. Naime za istaknute rezultate u učenju stipendiju za deset mjeseci u iznosu od 150 tisuća forinti dobila je Luca Vereš, učenica 12. razreda.

CSURGÓ, KOPRIVNICA – Gradska samouprava Šomodske županije, zajedno sa svojim partnerom, gradom Koprivnicom, bit će dobitnik potpore europskog fonda preko programa IPA za prekograničnu suradnju. Ti će gradovi zajedno provoditi projekt Inovativno istraživanje geotermalne energije na području Koprivnice i Csurgóa. Projekt je ograničen na 520.000 eura.

Ustanove u vlasništvu državnih samouprava

Konferenciju je uvodnim izlaganjem otvorio državni tajnik Ferenc Gémesi koji je između ostaloga naglasio kako je ova vlada kao jedan od najvažnijih elemenata i ciljeva manjinske politike smatrala i smatra jačanje kulturne autonomije manjina i razvijanje njezinih elemenata kroz razvoj ustanova u vlasništvu manjina.

Nakon njegova plenarnog izlaganja rad se nastavio u dvije sekcije. U sekciji za gospodarstvo tema je bila: najčešći problemi poslovanja i pravna pozadina djelovanja manjinskih ustanova, a na nekoliko postavljenih konkretnih pitanja nisu dobiveni odgovori.

U takozvanoj općoj sekciji održano je nekoliko izlaganja koja su imala za temu problematiku manjinskih ustanova; od njihove funkcije u očuvanju identiteta zajednice do perspektiva razvoja, njihova djelovanja, te zahtjeva manjinskih zajednica. Među predavačima bili su Mária Berényi, ravnateljica Instituta Rumunja u Mađarskoj, Marija Pilšić, predsjednica Društva gradišćanskih Hrvata u Ugarskoj, te János Fuzik, predsjednik Slovačke državne samouprave. Izlaganja su imale i Anna Simon, voditeljica Glavnog odjela za nacionalne manjine pri Ministarstvu obrazovanja i kulture, Katalin Kállai, voditeljica Odjela za kulturu i jednaka prava Ministarstva obrazovanja i kulture, Emőke Asztalos, zamjenica ravnateljice Glavnog odjela za nacionalne i etničke manjine Ureda premijera, Adrienn Horváth, voditeljica Odjela za manjinsko pravo i samouprave Ureda premijera, Antal Paulik, zamjenik glavnog ravnatelja Glavnog odjela za nacionalne i etničke manjine Ureda premijera, a u ime Ministarstva obrazovanja i kulture izlagali su još i Gábor László Nagy, Elek Tóth, Zsófia Szakonyi. Sekciji je presjedala Erika Németh, glavna ravnateljica Glavnog odjela za nacionalne i etničke manjine u Mađarskoj.

Dok su se vladini službenici hvalili veličinom sredstava namijenjenih potrebama manjina u Mađarskoj pa i veličinom sredstava namijenjenih razvoju manjinskih ustanova, manjine su se pitale kako dalje. U razdoblju od 2007. do 2009. godine sve manjine u Mađarskoj za preuzimanje, utemeljenje i razvoj svojih ustanova iz državnoga proračuna dobile su 1 543 764 000 forinti, od čega Hrvati 174 155 000 forinti. Država je 2003. godine prvi put izdvojila sredstva za preuzimanje manjinskih ustanova. Od 2006. godine ta su sredstva pak stavka u proračunu Parlamenta koja se upućuju na račune državnih manjinskih samouprava. One raspolažu njima u korist ustanova koje su u njihovu vlasništvu. I dok su manjine u Mađarskoj, njih trinaest, u 2003. godini imale nešto manje od deset ustanova u svojim vlasništvima, njihov se broj u 2009. godini popeo na pedesetak. Hrvati u Mađarskoj imaju ove ustanove: Hrvatski vrtić, osnovnu školu i učenički dom u Santovu, Croaticu Kft., Zavičaj d. o. o., Muzej u

Konferencija o djelovanju manjinskih ustanova (treća u nizu; prva 2006. u Baji, druga 2007. također u Baji i ova održana je 20. siječnja u Budimpešti, u organizaciji Stručnog tajništva za nacionalne manjine i nacionalnu politiku Ureda premijera) okupila je predstavnike manjina koji su na čelu ustanova u vlasništvu manjinskih samouprava, suradnike kulturnih i financijskih odjela nadležnih ministarstava te voditelje državnih samouprava. Od Hrvata konferenciji su nazočili predstavnici Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj, predsjednik i voditelj HDS-ova Ureda, ravnatelj Croatice, voditelj Hrvatskoga kluba Augusta Šenoje te Marija Pilšić predsjednica Društva gradišćanskih Hrvata u Ugarskoj, koja je bila jedna od izlagača konferencije, te predstavnici hrvatskih medija u Mađarskoj, Hrvatskoga glasnika, Hrvatske redakcije Mađarskog radija i Internetskog radija Croatice.

Prisiki, Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj, Hrvatski klub Augusta Šenoje. Kako su naglasili vladini predstavnici, u proračunu za 2010. godinu za ustanove u vlasništvu državnih samouprava dodijeljena je ista svota kao i prošle proračunske godine. Što je negdje oko 445 milijuna forinti sveukupno. To su izravna sredstva iz državnoga proračuna, a osim njih Ured premijera i u 2009. godini izdvojio je 120 milijuna forinti za takozvani interventni fond iz kojega su financirane ustanove i u vlasništvu državnih samouprava, tako od hrvatskih: program obnove hrvatske škole u Santovu. Predstavnici vlasti naglasili su kako je u rujnu 2009. godine utemeljen stručni kolegij pri NKA (Nacionalni kulturni fond) za kulturu etničkih i nacionalnih manjina, koji je već za 2009. godinu trebao raspolagati sa sto milijuna forinti. Do današnjega dana nisu raspisani natječaji za prošlu godinu. Ured premijera u 2010. godini za ciljeve manjinske politike raspolaže proračunom od 300 milijuna forinti.

Možda su tri najvažnija pitanja na koja politika manjina u Mađarskoj treba dati odgovor, prema Jánosu Fuziku: jesu li se ostvarila očekivanja preuzimanja ustanova; je li

vlada ima koncepciju njihova uzdržavanja i razvoja; hoće li se napokon roditi njihova pravna pozadina. Možda je jedno od najvažnijih pitanja ono koje je u svom izlaganju naglasila Mária Berényi pitajući se zašto su nam potrebne ustanove. Zato da u njima budu i rade pripadnici manjina, veli ona, koji govore materinskim jezikom i njeguju kulturu i samobitnost svoga naroda. Nije nam potreban takozvani biznis identitet i takozvana negativna strategija identiteta koja je na snazi. U raspravi nakon prvih nekoliko predavanja postavljen je niz pitanja na koja nisu dobiveni odgovori. Kako se namjerava riješiti problem manjinskih glasila, u prvom redu manjinskog tiska kao jedne od najstarijih ustanova manjina koje su danas deinstitucionalizirane? Kada će NKA raspisati natječaj za kulturu nacionalnih i etničkih manjina? Kako dalje s radom Javne zaklade za nacionalne i etničke manjine koja je 1995. imala proračun od 500 milijuna forinti, a 2010. godine tek 370 milijuna forinti? Koliko manjinaca radi u nadležnim ministarstvima i odjelima? Koliko država daje iz vlastitoga proračuna izvan europskih izvora za razvijanje narodnoga školstva, metodičkih pomagala, udžbenika...

Marija Pilšić: Djelatnost manjinskih ustanova i potrebe zajednice

U svom izlaganju Marija Pilšić, predsjednica Društva gradišćanskih Hrvata u Ugarskoj, između ostaloga je kazala: Prije demokratskih promjena u manjinskim školama nije bilo problema (briga) s održavanjem, ali ni uvođenjem normative potpore jer tada je još bilo razreda s velikim brojem učenika. Ali kada je zakonom uveden slobodan izbor škole, počeli su problemi. Tijekom godina održavanje je postalo sve većim problemom. Svi znaju koliko smo vrtića i škola zatvorili, ne želim sada govoriti o tome što to znači u selima, a posebno u našim hrvatskim selima. Samouprave moraju osigurati vrlo mnogo potpore za ustanove, što često izaziva negodovanje kod mađarskoga stanovništva. Naprimjer iz toga novca mogla bi se riješiti druga razvijanja, ulaganja itd.

Postoji niz poteškoće u radu dvojezičnih škola:

1. Uvođenjem osnovnog doprinosa za javno obrazovanje (2 350 000 Ft/pokazatelj po učinku/godina po godištu) ranije financiranje po broju učenika zamijenio je takav oblik podupiranja u kojem ustanove moraju dostići određene okvire u broju učenika kako bi imale pravo na ovu potporu (od slučaja do slučaja dobivaju znatno manje). To je problematično osobito sada jer broj učenika pada, više škola postalo je samo dijelom veće ustanove, a mnoge su ukinute. Tamo gdje nema takvog zastupničkog vijeća ili načelnika, vrlo se lako odriču održavanja ustanova koje gutaju novac.

2. Uvođenjem Bolonjskog sustava preobrazio se sustav izobrazbe i usavršavanja pedagoga. Hrvati imaju jednu ustanovu za izobrazbu odgojiteljica odnosno učitelja u Baji. Za stjecanje druge diplome, iz udaljenijih krajeva prilično je teško dospjeti tamo, posebno ako održavatelj ne podupire usavršavanje. Od ove godine iz zakona o proračunu potpuno je nestala normativna za usavršavanje (prijašnje godine 11 700 Ft/pedagog). Vlada usavršavanje želi riješiti putem raspisivanja europskih natječaja (TÁMOP). I mi smo se natjecali za TÁMOP 3.15; prihvaćen je, ali smo mogli poslati samo jednog pedagoga, i samo na određeno usavršavanje.

Ali i od toga je problematičnije da se na osnovni stupanj jezičnog usavršavanja u Bolonjskom sustavu ne može prijaviti onaj koji nema jezičnu maturu. Kod nas se na hrvatski prijavilo dvoje starijih kolega, ali ih je središnji sustav odbio. Zato je dakle u višim razredima dvojezičnih škola poučavanje stručnih predmeta na stranom/hrvatskom jeziku velik problem jer bi se 50% nastavnih sati trebalo držati ovako, ali ne samo da nema stručnjaka nego ni usavršavanja! Možemo reći da se ove nastavnike može otpustiti, ali gdje ćemo naći nastavnika s hrvatskom i s predmetnom diplomom? Jer takvoga nema ni na nebu ni na zemlji. O biranju pak ne može biti ni riječi! Dakako, taj se zadatak može obaviti i s jezičnim ispitom visokoga stupnja. Problem je taj što u svezi s malim jezicima uopće ne postoji nikakav probni materijal, test na internetu. Niz zadataka, tema iz

engleskog, njemačkog lijepo se može uvježbati, ali iz hrvatskoga nećemo naći nijedan test ili tekst!

Osobno mislim da bi narodnosno obrazovanje u Mađarskoj u cijelosti trebala financirati država. I na ovom forumu molim od mjerodavnih da to što prije riješe.

Održavanje, financiranje prosvjetnih domova, domova kulture danas je jednako tako velik problem. Te zadaće od mjesnih samouprava djelomično preuzimaju civilne organizacije, udruge, naprimjer naša regionalna udruga, Društvo gradišćanskih Hrvata u Ugarskoj, ali to mogu reći i za Savez Hrvata u Mađarskoj, te za pet Savezovih regionalnih udruga.

Znamo da njegovanje kulture zahtijeva mnogo novca, za to se mora mnogo žrtvovati. Mnogo novca stoji održavanje amaterskih umjetničkih skupina, očuvanje tradicija. Istina, možemo se natjecati kod Javne zaklade, ali to je vrlo malo, od toga uglavnom održavamo programe. Postoji i mogućnost natječaja kod NCA, ali tamo su državni važnije ribičke udruge i druge civilne organizacije nego manjine. Živimo već u drugom ciklusu, ali mi manjine još uvijek nismo uspjele izboriti da budemo posebno poglavlje, da bude manjinski kolegij u NCA.

S.B./B.P.B.

Silvestrovo u Katolju

Članovi katoljske Hrvatske samouprave u mjesnom domu kulture organizirali su novogodišnji bal na kojem je svirao sastav Orašje. Bilo je stotinjak osoba. Za večeru su svi donijeli sa sobom ponešto jela i pića, te jedan drugog ponudili. U pola noći poslušali smo himnu, slavili šampanjcem i poželjeli sretnu Novu godinu.

Nakon toga, kada su svirači imali stanku, slijedile su tombole s mnogo lijepih nagrada. Zabava je trajala do pet sati. Svi koju su ovdje bili, osjećali su se izvrsno. Svim čitateljima želimo sretnu i uspješnu novu godinu. Također ovdje u Katolju spremamo pokladnu veselicu, tzv. fašange, 6. veljače; svirat će sastav Juice. Svakoga srdačno očekujemo!

Ružica Ivanković

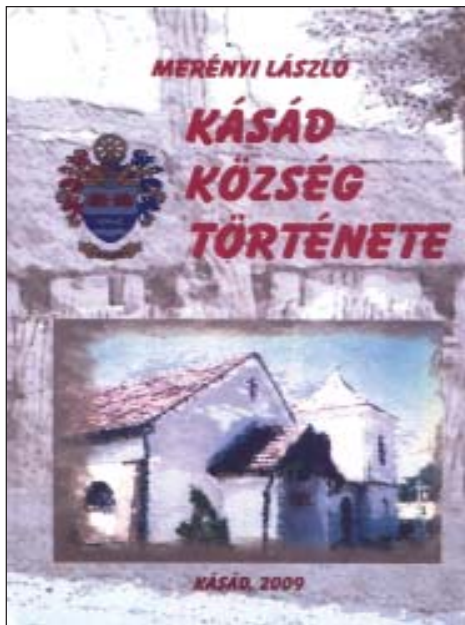
PEČUH – Vijeće za manjine grada Pečuha zasjelo je 19. siječnja. Vijeće što ga uza zastupnike gradske Skupštine čine i predsjednici manjinskih samouprava koje djeluju u Pečuhu, njih devetero, na dnevnom redu, pod presjedanjem predsjednika Vijeća Jánosa Kablara, imalo je izvješće o institucionalnoj pozadini manjina u Pečuhu. Raspravljalo se o važnim pitanjima programa Pečuh – europska prijestolnica kulture i ulozu manjina u njemu, o godišnjem proračunu manjinskih samouprava i samoga Vijeća te je iznesen niz prijedloga za priredbe koje manjine žele osmisliti. Predloženo je i izdavanje knjige studija o položaju etničkih i nacionalnih manjina u Pečuhu, u čijoj bi obradi u prvom redu sudjelovali stručnjaci iz redova samih manjina.

ČUNOVO – Hrvatsko kulturno društvo u dotičnom selu poziva Vas na 9. Hrvatski bal 13. februara, u subotu, od 19 uri u mjesni kulturni dom. Uz ugodnu zabavu domaćega benda Mondeo, goste čekaju i vridne tombole. Ulaznica 20 eurov.

SERDAHEL – Mjesna samouprava svake godine obilježava Dan umirovljenika. Ovaj put će ga prirediti 6. veljače s početkom u 17.30. Žitelje treće dobi pozdravit će načelnik Stjepan Tišler, a programom će ih obradovati učenici mjesne osnovne škole.

Povijest sela Kašada

U kašadskom je domu kulture 15. siječnja predstavljen knjiga Lászla Merényia: Kásád község története (Povijest sela Kašada) koju je izdala kašadska Mjesna samouprava 2009. godine.

Knjigu na mađarskom jeziku napisao je čovjek rođen u Kašadu, koji već godinama živi izvan njega – Laci bácsi, jer kako na izvrsnome hrvatskom jeziku kaže, srce vuče korjenima. Pa tako i njegovo. Predstavljanju knjige nazočili su brojni uzvanici, među njima i generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov i prva konzulica Jadranka Telišman, gradonačelnik sela Bremena, rođeni Kašadac Stipan Oršokić mlađi, iseljeni Kašadci, te zastupnici mjesne i hrvatske samouprave sela Kašada. Sve njih pozdravio je kašadski načelnik Stipo Oršokić. Na 130 stranica, što tekstom što fotografijom, autor donosi dio povijesti ovoga sela u kojem danas živi 362 stanovnika, a čije se ime prvi put spominje u pisanim dokumentima iz 1294. godine. U četrnaest manjih cjelina autor nas nakon pozdravnih riječi načelnika sela, samog autora i pozdrava Pave Gala, upoznaje najprije s imenom naselja te povijesnim i zemljopisnim nazivima, u drugoj cjelini s poviješću Kašada od turskih vremena do danas, u trećem sa stanovništvom Kašada, u četvrtom s podacima o zanimanjima Kašadaca, u petom sa socijalnim položajem, uvjetima stanovanja i važnim zgradama u naselju, u šestom s hrvatskom nacionalnom manjinom u zemlji i Kašadu, u sedmoj cjelini s imovinskim odnosima, u osmom s ulogom crkve, u devetom s obrazovanjem. Deseta cjelina nosi naslov Spomenici u selu. Jedanaesta obuhvaća kratice, dvanaesta dodatke, trinaesta bilješke, a četrnaesta korištenu literaturu.

Kako je reče László Merényi, sakupio je dva kilograma papira rukopisa pisanih rukom kao plod dugotrajnog istraživanja, od čega je

upotrijebio tek jedan kilogram. Još je kilogram ostao, a ovaj ukoričeni jest instrumentarij svima onima koji se žele podrobnije baviti poviješću Kašada.

Prije tri godine začeo sam taj posao na kojem sam intenzivno radio oko godinu i pol dana. I evo, sada na Mikulaša knjiga je izašla iz tiska. Nisam ni pretpostavljao kako ću u pismohrani naći toliko dokumenta i čudio sam se kako jedno tako malo hrvatsko selo ima toliko dokumenata o svojoj prošlosti i da se toliko pisalo o njemu. Ja sam u Kašadu rođen, tu sam se othranio. Moja mama bila je tu četrdeset godina i znala je samo hrvatski, jer ona je u Osijeku rođena i tamo je išla u gimnaziju. Baka mi je bila Švabica, moja je krv njemačka i hrvatska, ali sam Mađar. Živim s obitelji u Pečuhu, pola obitelji mi je u Sloveniji i Njemačkoj, tamo imam i unuke i njima sam pokazao Kašad. Kako idu godine, vuče me srce u Kašad, veli ovaj osamdesetogodišnjak. U mojim godinama nije slobodno započeti pisati knjigu, ali ja i moja obitelj imali smo dug prema Kašadu. Kada nismo imali što jesti u Drugom svjetskom ratu, onda smo došli u Kašad i tu smo dobili od baba-Mariške kruha i krumpira, te ovom knjigom simbolično vraćam svoj dug Kašadu. Sav sakupljeni materijal dat ću načelniku sela neka ga stavi u sef, to će biti srebro za pedeset godina. Tako što sam našao i zapisao da će se Kašadci čuditi kada budu čitali još jednu novu knjigu. Sad je već lako pisati jer instrumentarij je tu, njega treba dopuniti. Razmišljao sam i počeo pisati na hrvatskom jeziku, ali nije mi išlo. Iako nije među Šokcima i kaže kako ne govori hrvatski, ali divani

šokački, zapitali smo autora knjige s kime divani šokački jer nije među Hrvatima. Ja sam živio trideset godina u Mohaču, veli László Merényi, tamo sam bio ravnatelj škole. Moj djelatnik je bio učitelj Matija Kovačić, s njim sam uvijek divanio šokački, rado sam bio u Šokačkom keru i tamo imam puno dobrih prijatelja. Nikada neću zaboraviti šokački, puno čitam na hrvatskom. Moja sestra živi u Budimpešti i ona je iz Kašada, ali ništa ne zna šokački jer nije imala partnera za razgovor. Želio bih i bio bih sretan da se knjiga prevede i da ju mogu čitati na hrvatskom jeziku. Tražio sam i znam da ima ljudi koji bi je preveli na hrvatski. Sigurno bi mi pomogli Janja Horvat i Stjepan Blažetin. Kašad ima brojnu inteligenciju, ali, nažalost, ona danas nije u Kašadu, rijetki su koji su ostali, mnogi su otišli, i ja sam otišao.

Branka Pavić Blažetin

Trenutak za pjesmu

Igor Rončević

Pidžin pjesma

Pojedi ga karto vjetrova
njega čovjeka broj 1
s komadom duga nosa
pod kojim gle kako nestaju
smrdljive jabuke i
nestaje kravlje ulje
pojedi ga sada kad govori
i kad su mu haljine
privučene k stolu

A meni
karto vjetrova
naruči pianino
da mi cvili
kao svinja
kad je tučem po
divljim zubima

Naruči mi i kožu
da mi smrdi
i da meni pripada
sada kad živim

Sunce polagano dotiče
skoro sve stvari
a tvoji kotači
karto vjetrova još
su nalik na velike
zvijezde noći

Možeš učiniti ili
ne možeš učiniti
kako da mi odgovoriš

Izložba

„Suvremeni hrvatski nakit“ u Pečuhu

Godine 2008. na poticaj Ministarstva kulture, u suradnji s Gliptotekom HAZU, priredena je izložba „Suvremeni hrvatski nakit“ koja predstavlja radove šesnaestero autora nakita: Stjepana Balje, Marija Beusana, Borisa Borovića, Mare Borović Fabijančić, Ree Boschi Gogolja, Vere Dajht Kralj, Ete Linčir, Lazera Roka Lumezija, Eve Lumezi Šimatović, Zlatka Ordčića, Karoline Pernar, Luke Petrinjaka, Borisa Pokosa, Nenada Robana, Maxa Škledara i Davora Šuka. Izložbu prati katalog s predgovorima Ministra kulture Republike Hrvatske Bože Biškupića, upraviteljice Gliptoteke HAZU Ariane Kralj o suvremenom nakitu, i muzejske savjetnice u Etnografskom muzeju u Zagrebu Ivanke Ivkanec o tradicijskom nakitu u Hrvatskoj. Ova izložba suvremenog nakita pripremljena za prikaz u inozemstvu, bila je prvi put predstavljena u Pragu, zatim su slijedile izložbe u Bratislavi, Helsinkiu i Innsbrucku, a pečuški je postav otvoren 20. siječnja u Domu civilnih udruga. Ista izložba nakon Pečuha seli se u Bajú, gdje slijedi otvaranje 19. veljače. Izložbu je ostario Generalni konzulat Republike Hrvatske u Pečuhu u sklopu programa Pečuh – europska prijestolnica kulture.

U Galeriji Gebauer Doma civilnih udruga izložbu su otvorili generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu Ljiljana Pancirov i pečuški gradonačelnik Zsolt Páva, a glazbenu podlogu svečanosti osigurao je Ženski pjevački zbor Augusta Šenoe.

Izradba nakita u Hrvatskoj ima dugu i bogatu umjetničku tradiciju koja se nastavlja i u današnjem, suvremenom izričaju. Izložba predstavlja vrhunske dosege suvremene produkcije hrvatskog umjetničkog nakita i autore koji su prepoznati na tom području, u do-

movini i inozemstvu. Za tu je izložbu odabrano 16 autora čije je likovno djelovanje neprekinuto i usmjereno na likovnu disciplinu umjetničkoga nakita. Zajednički ih karakterizira sloboda kombinacija materijala. Isprepletanost urbanoga i tradicijskoga; fluktuacija između salonskog-intimnog i prostranstva prirode dala je prostor za mogućnost ugrađivanja asocijativnoga materijala. Materijal sa svojim već određenim „emocionalnim nabojem“ postaje čimbenik suvremeno oblikovanoga nakita. Umjesto dragocjenoga briljanta, zablistala bi uspomena, izronila bi školjka, otkinuo se konop s veza maloga brodića u ubavoj luci, koralj bi preuzeo boju krvave čežnje mornara na svoju djevojku na burnome moru. Naneseni gled svojom prozirnošću ima

dodir nebeskoga plavetnila u odsjaju površine vode, grafizam na srebrnoj opni nakita trag je povlačenja morskoga vala, ili je obris planinskih vrhunaca. Sva ta „pretpovijest“ uvučena je kontekst nakita; sve su to moguća prepoznavanja i utonuća u čarobni svijet s kojim se nositelj kreće u prostoru.

Hrvatska nema oslonca pri kreiranju nakita u uzorima vlastite povijesne raskoši velikih plemićkih obitelji i kraljevskih dinastija, nema velikih kovnica plemenitih metala i nalazišta dragocjenih i blistavih kamena, ali ima začudno raskošnu tradicijsku kulturu. Putovi trgovine Sredozemlja od mora prema kontinentu i u suprotnome smjeru, iskustvo multikulturalnosti, ljepota prirode, pojedini doneseni predmeti, niz primopredajnih kazivanja o ljepoti predmeta postojala su zamamljivija i snovitija nego što je bila stvarnost.

U tome svom okružju stvarala se dragocjena potka i one čarobne niti fluida iz koje se тка mašta i preskaču granice stvarnosti. Iz toga se stvorila začudno bogata tradicijska kultura, očaravajuća raznolikost i kreativni potencijal, što je bio oslonac za mogućnost istraživanja i nalaženja novih rješenja – čitamo u popratnom katalogu, a o rečenome svjedoči i pečuška izložba otvorena za javnost do 8. veljače.

bpb

PEČUH – U Hrvatskome klubu Augusta Šenoe 12. siječnja otvorena je izložba Kolonije stvaratelja „Srimai Terasz” s naslovom „Dodir Dalmacije”, koju su priredili Mišo Šarošac i Miklós Sándor, predsjednik Dekorszövetséga. Izložbu je otvorila amaterska fotografkinja i sveučilišna profesorica Hajnalka Gátaí, koja je istaknula kako i amaterski stvaratelji mogu raditi na profesionalni način. Amaterizmu valja vratiti poštenje i dostojanstvo. Svojom nazočnošću priredbu su uveličali Mišo Hepp, predsjednik Hrvatske državne samouprave, i Ljiljana Pancirov, generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu. Voditelj Kluba pozdravio je izlagače, među kojima su Alexandra Faltis, Roberta Faltis, Melinda Gadori Fehér, Katalin Kelemen, Olga Litresits, Szandra Péchy, Erzsí Rosta, Miklós Sándor, Éva Sándorfy, Eszter Sákics, Zsuzsa Szabó, Olga L. Székely, Mari Veres i Dániel F. Zimányi. Izložba je otvorena do 29. siječnja od 12 do 17 sati. Ostvarena je potporom Saveza dekoratera i uređivača izloga. Očekuju se prijave za Koloniju 2010. godine.

HRVATSKI ŽIDAN – U Gradišću, polag Petrovišćanov, jedino u dotičnom selu djeluje još kazališno društvo s oduševljenom grupom igrokazačev ka se svako ljeto zalaže za humor i smih ter iznenađenje publike. Ljetos, kako nas je informirala nova režiserka Jadranka Tot, na židanskoj pozornici ćemo moći viditi dva skeče od po 40 minutov. Gumbica u mošnjici i Ljubormornost su šalne igre u jednom činu. Zadnji je skeč iz pera K. Triskovića kojega je predjelao Ignac Horvat. Trenutačno desetimi se najdu tajeđno dvakrat na probi uz peljanje Jadranke Tot, jur spomenute mlade učiteljice hrvatskoga jezika u Horpaču, a premijera je predvidjena sredinom februara ovimi kusići. Za dobru zabavu pak je još jednoč garancija talentirani trijumvirat amaterskih glumcev Marija Kolnhofer, Jakob Kumanović i Joško Ravadić.

Sedmi put med kiseškimi brigi

Maliganski turisti pred Avarovom pivnicom (Foto: Imre Harsányi)

Lani u januaru na Maliganskoj turi sam tek doznala da pravi „maliganski turisti” su oni ki sudjeluju ne samo kod kušanja vina na zimskoj turi nego vridni pomagači su i u branju grojza. Zbog toga sam se i ja priključila onoj tridesetčlanoj četi ka je napala Štefanićev vinograd u kiseškoj gori. S takovim veseljem i brzinom smo brali grozdace prošle jeseni 19. septembra da do otpodneva gospodari već nisu imali mjesta za ubrani plod.

Kakova tekućina je nastala od pobranoga grojza? To smo se ganuli pogledati (i kušati) ljetos 2. januara pomoću sedme Maliganske ture. S mrzlim i jakim vjetrom se je pojavio izabrani dan, ča ni uzelo volju kiseškim Hrvatom da se ganu med planinske pivnice na već tradicionalnu Maligansku turu. Ovoljetošnje pišačenje začelo se je kod kiseškoga farnika Vilmoša Harangozoa još u farskoj

pivnici u deset uri. Žgano, vino i kolači su dali snagu sudionikom za početak. Štajrićevo i Avarovo gostoprinstvo je utemeljilo već skupno jačenje u pivnici Kálmána Nagya, odakle smo na kraćem putu friško došli do Štefanićeve „vinske tvrdjave”. Dvostručni muzički band (harmonika i klarinet) je svirao pod objedom i po objedu. Perkelt od divlje svinje se je jednostavno raćio svakomu, tako da su se pladnji skoro čisto vraćali najzad gospodarici. Kušanje novoga vina je trajalo do kasne večeri kada su gosti i predsjednik kiseškoga HMS-a zahvalili za prijatno gostoprinstvo. Šandor Petković svakomu domaćinu je prikdao uz dare i pozivnice na svinjokolje i na Hrvatski bal. Zvijezde i friški zrak je najhrabrije pratio na uski planinski staza sve do doma u vjetrovitij večeri.

Marija Fülöp-Huljev

Kornel Štefanić, Kálmán Nagy, gosp. Vilmoš Harangozo i Imre Avar su bili domaćini sedme Maliganske ture (Foto: Marija F. Huljev)

Pomurje se predstavilo na Danu mađarske kulture

Povodom Dana mađarske kulture, u organizaciji Zaklade za kulturu sela «Adrianus», u zgradi budimpeštanskog kina Uránia, 22. siječnja priređen je gala program Dana mađarske kulture na kojem se predstavila pomurska regija s tromede. Nastupile su udruge i škole grada Lendave (Slovenija), Nedelišća, Donje Dubrave, Kotoribe (Hrvatska) i Kerestura (Mađarska). Na prijedlog keresturske Hrvatske manjinske samouprave, na čelu s Anicom Kovač, uručeno je priznanje «Vitez svjetovne kulture» Snježani Matoš, ravnateljici kotoripske škole.

Snježana Matoš (slijeva) u društvu Anice Kovač, Lajoša Pavlica i Marjana Varge

Svi sudionici gala programa

Takav prigodni gala program priređen je 14. put, a utemeljenje viteškoga reda i svečano primanje novih članova priređuje se od 1999. godine. Na ovogodišnjoj svečanosti bili su predstavnici 12 zemalja. Svečanost priredbe uveličali su i diplomatski predstavnici, među njima i Neda Milišić, atašeaica za kulturu i manjine pri Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Budimpešti.

Svečani je program započeo mađarskom starom himnom i pozdravnim riječima predsjednika zaklade Ferenca Nicka, koji je naglasio kako ova svečanost želi pokazati kako se može obilježiti taj kulturni događaj i bez granica, u suradnji s drugim zemljama, te s manjinama unutar naše zemlje. «Kultura je vitez mira», s kulturom se povezuju narodi i upravo u tome je njezino značenje – rekao je g. Nick. Uručenje priznanja popratio je nastup Zrinskih kadeta iz Kerestura, te nastup kulturnih udruga i pomurskih škola. Uzvanici su dobili mali uvid u pomorsku hrvatsku pučku glazbu, pjesmu i ples. Vrpca keresturske škole, u znak prijateljstva Međimurja i Pomurja, svezao je Marijan Varga, predsjednik Mješovitog odbora Međimurja za veze s pomurskim Hrvatima, i Karlo Kővágó, predsjednik Udruge «Zrinski kadeti» iz Kerestura. G. Varga zahvalio je zakladi i organizatoru na prekrasnom gala programu, koji nastavlja tradiciju obitelji Zrinskih: povezivanje naroda kulturom, jezikom i drugim sadržajima. Posebno je istaknuo priznanje uručeno Snježani Matoš iz Kotoribe, koja je prva iz Međimurja

stupila u red vitezova. Uime organizatora priredbe «Pomurje se predstavlja» prigodni poklon zaklade preuzeo je keresturski načelnik Lajoš Pavlic. Nakon gala programa, na poziv Nede Milišić skupina iz Pomurje posjetila je Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Budimpešti.

Na gala programu nastupili su: kadeti Zrinske garde iz Kerestura, Tamburaški orkestar iz Kerestura, učenici kotoripske osnovne škole, Elizabeta Toplek, teta Liza iz Donje Dubrave, Kulturno-umjetničko društvo iz Nedelišća, Pjevački zbor lendavske I. osnovne dvojezične škole, mađarska Udruga umirovljenika „Könyves Kálmán” i pjevačica Andrea Nick.

Zaklada za kulturu sela osnovana je 1998, članovi su joj dobrovoljci iz raznih struka, među njima su glumci, umjetnici, pjevači, liječnici, poduzetnici, pedagozi itd., kojima je cilj očuvanje kulturnog nasljeđa i prihvaćanje europske integracije. Djeluju u 23 zemlje na četiri kontinenta, a u aktivnostima sudjeluje više od sto civilnih organizacija. Viteški red smatra misijom očuvanje razine viteškog naslova, odnosno njegovanje životnih djela preminulih vitezova. Na poticaj zaklade Međunarodni savez civilnih organizacija utemeljio je Dan europske kulture, koji se obilježava 20. rujna poradi predstavljanja suradnje ravnopravnih kultura. Organizacija je otvorila spomen-park s drvenim stupovima za preminule vitezove u Vásárosnaményu i u Aranyosapátiu te se svake godine na Dan europske kulture održava spomen-dan.

Dodijeljeno priznanje „Vitez svjetovne kulture” Snježana Matoš, ravnateljica kotoripske škole dobila je „Za doprinos u razvijanju kulture hrvatske manjine u Mađarskoj”.

Viteška djela (tekst koji se nalazi u godišnjaku Zaklade za kulturu sela i koji su pročitali prilikom dodjele priznanja): Snježana Matoš dvadesetak je godina ravnateljica kotoripske osnovne škole. Svojim dosljednim radom pridonijela je izgradnji nove škole i gimnastičke dvorane u Kotoribi. Suradnja kotoripske škole s keresturskom školom počela je 1991. godine. Motor suradnje s hrvatske strane bila je ravnateljica Matoš.

Njezinim zalaganjem učenici iz Kerestura sudjelovali su u nastavi hrvatskoga jezika, čime je pomognuto usavršavanje njihova znanja hrvatskoga jezika. Organizirala je međunarodne tabore, gdje je omladina imala prilike upoznati kulturu druge zemlje. Potpomagala je natječaj Europske Unije koji su omogućili zajedničke programe kotoripskih i keresturskih učenika, zajednički pjevački zbor, plesnu skupinu, literarnu družinu. S njezinom pomoći utemeljen je tamburaški orkestar u Keresturu.

Mnogo je radila na tome da keresturska škola ima bogatu knjižnicu hrvatskih knjiga. Godinama organizira zajedničke izlete za nastavničke zborove kotoripske i keresturske škole. Njezinim posredovanjem keresturska škola dobila je lektoricu za hrvatski jezik.

Svečanost predaje vrpce u HOŠIG-u

*„Uspomena tajna što se poput laste, vraća iz daleka i neznana kraja,
u srcu sniva, posred ljudi raste, boli kao jecaj nakon oproštaja.”*
(Oto Šolc)

U lijepo urešenoj školskoj auli, nakon ulaska u snježno bijelim, krasno obučenih djevojaka i u svečano crnim odijelima mladića 12. razreda – Oršolje Burger, Atile Cindrića, Boglarke Deli, Beate Drajkó, Andree Erdősi, Danijela Fülöp, Petre Kiss, Timee Kos, Mirjane Kričković, Blanke Kubatović, Adrien Majecki, Edine Majecki, Rite Matoš, Margit Szilágyi, Emese Tóth, Ramone Velin, Luce Veress – predvođeni svojom razrednicom, profesoricom Marijom Šajnović i odgojiteljicom Kornelijom Gombás, uime djelatnika i učenika, povodom svečanosti predaje vrpce polaznicima 12. razreda, upriličene 15. siječnja u 17 sati, pozdravne riječi ravnateljice Anice Petreš-Németh upućene su ponajprije budućim maturantima te njihovim roditeljima, rođacima i prijateljima, a napose su pozdravljeni uzvanici: predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp, atašeica za kulturna, narodnosna i medijska pitanja pri Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Budimpešti Neda Milišić, glavna savjetnica Manjinskog odjela Ministarstva za obrazovanje i kulturu Janja Horvat, ravnatelj Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i đачkog doma „Miroslav Krleža” u Pečuhu, predsjednik Odbora za školstvo HDS-a Gabor Győrvári, predsjednik Školskoga vijeća Martin Ispanović, predsjednica Roditeljske zajednice Zsuzsa Erdélyi i predsjednica Kuratorija Zaklade za hrvatsku školu Edita Varga Gál.

Kulturni dio svečanosti otpočeo je sa „Spletom bunjevačkih igara” u izvođenju mladeg naraštaja KUD-a „Tamburica”, a potom su slijedile slavljenice: Timea Kos sa stihovima Marka Dekića „U ranu zoru” i Andrea Erdősi s pjesmom „Mostan színes tintákról álmodom” Dezsőa Kosztolányia.

Uime 11. razreda, obraćajući se učenicima 12. razreda, Tereza Mihajlović rekla je: „Ovo je dan veselja, sreće, ali i tuge zbog spoznaje

da se bliži kraj našega druženja i školskog suživota s 12. razredom. Naši maturanti ubrzo napuštaju ovu školu i započinju novi život, s novim izazovima i težnjama kojima će se suočavati pri daljnjem bitku. Mnogima od nas bili ste prijatelji, suparnici, kadšto i uzori. Većina vas je ovdje provela dobar dio svog života, a neki su vam se pridružili u godinama koje su nailazile. Kroz te godine proživjeli ste mnogo lijepih stvari, stekli nova iskustva, nove prijatelje i s time odrastali i sazrijevali. Vaše putovanje i saznanje uz ovu školu nije uvijek bilo lako, nisu vam putovi uvijek bili posuti ružama i ispunjeni srećom, ali uz profesore i prijatelje sve se to uvijek lakše prebrodilo. Na koncu, kada se pozdravljate od ove škole, vaših profesora i prijatelja, izlazite u svijet koji se krije izvan ovih srednjoškolskih vrata, izlazite u svijet kao odrasli ljudi, ljudi sposobni i spremni odlučivati i snalaziti se u životu. U godinama koje dolaze očekuje vas težak put na fakultetima i kod zapošljavanja. Jednostavno sve je to život, i kada pomislite da vam je teško i da više ne možete dalje te da vam je nekada bilo bolje, samo se prisjetite vaših profesora koji su vas bodrili i pripremali za život, za svijet odraslih. Sjetit ćete se i trenutaka koji vam nisu bili toliko dragi, ali znajte da vam je to bilo za vaše dobro i da su vas kroz kritike i savjete spremali i naučavali svemu što vas čeka. Bitno je samo jedno zapamtiti: svijet oko vas prekrasno je mjesto iako vam se to katkad tako i ne čini. I na koncu, uime 11. razreda, zahvaljujem za vaše prijateljstvo kroz godine i želim vam puno sreće i uspjeha u daljnjem životu, te da vam se sve zamišljeno ostvari.” Isto je na mađarskome rekla učenica Anita Galács.

Nakon zajedničkoga skladnog plesa 12. i 11. razreda, duet Marko Pavleković i Marko Štajner (učenici 11. razreda) izveo je neobično zanimljiv prigodni skeč (na hrvatskom i mađarskom) koji je predočio trenutke zgoda i nezgoda iz školskoga suživota. Uz tamburicu primicu učenice Fani Sárközi te gitaru Marko Štajner je izveo dvije omiljene zabavne pjesme: „Kad se prijatelji rastaju” i „Što to ima u ljudima, dušo”. Učenica Reka Cindrić uz glasovirsku pratnju svoje nastavnice izvela je klasično-glazbenu numeru na flauti.

Maturalne vrpce učenicima 12. razreda predala je profesorica Marija Šajnović, a zatim je i ona, zajedno s ravnateljicom Anicom Petreš-Németh i ravnateljicom Đačkog doma Jelicom Pašić-Drajkó, od učenika 11. razreda preuzela počasne vrpce.

Šaroliki kulturni program završen je zajedničkim pjevanjem slavljenika i njihovih mladih prijatelja pjesme „Godine prolaze”.

Tradicionalni bal u Budimpešti

Počasna obveza ustrojavanja ovogodišnjeg bala ove je godine pripala našoj samoupravi IX. okruga grada Budimpešte. Mjesto plesne zabave bila je Kalačka paprika-čarda u Bláthyjevoj ulici (VIII. okrug). Uime organizatora okupljene goste i sudionike programa pozdravili su predsjednica Hrvatske samouprave grada Budimpešte Anica Petreš-Németh i predsjednik Hrvatske državne samouprave Mišo Hepp. Među uzvanicima bila je i predstavica Veleposlanstva Republike Hrvatske u Budimpešti, atašeica za kulturna, narodnosna i medijska pitanja Neda Milišić. Gosti su većinom bili predsjednici i zastupnici naših manjinskih samouprava te simpatizeri iz redova većinskog naroda.

U bogatom i šarolikom kulturnom programu predstavili su se učenici, plesači školskog KUD-a „Tamburica”, učenici 11. i 12. razreda, KUD „Marica” koji se predstavio plesnom skupinom, ženskim zborom i tamburaškim sastavom, kazališno-estradni umjetnik Stipan Đurić koji je ovaj put uz čuveni tamburaški orkestar iz Osijeka „Džentlmeni” briljirao u izvođenju omiljenih starogradskih i naših narodnih pjesama.

Spomenuta se čarda ovaj put pokazala pretijesnom, naime osim pripadnika starijeg naraštaja bilo je mnoštvo naše mladeži koja je uz zabavnu glazbu martinačke „Podravke” pokazala svoju vještinu i neumornost pri plesanju naših svekolikih plesova.

Ovogodišnja balska zabava (navodno zbog narušavanja noćnog mira, zbog strogih gradskih propisa) trebala je završiti u pola noći, čega u povijesti naših balskih prigoda nije bilo, naime ovakve su veselice najčešće trajale do jutarnjih sati.

M. Dekić

Poklade, karneval, fašnik

Poklade su običaj u kojem se prepliću pretkršćanski i kršćanski elementi koji su se na različite načine mijenjali kroza stoljeća. Karnevalske povorke i fašnički ophodi sadržavaju pradávná vjerovanja i ritualne radnje koje su se činile da bi se zadovoljile mištske sile i osigurala ljetina, a istodobno su i razdoblje zabava prije dugotrajnoga kršćanskog posta i korizme. Hrvatski jezik poznaje više naziva za to razdoblje maskiranja: *karneval*, *poklade*, *mesopust* i *fašnik*. Ti su nazivi većinom izvedeni iz riječi čije se značenje veže uz uzimanje nemasnih jela, takozvanih posnih jela, ali se jednako tako korijeni starih riječi vežu i za plodnost.

Zanimljivosti o pokladama

- ❖ **Počeci slavljenja.** U kršćanstvu je priča o počecima slavljenja karnevala vezana uz pravilo nastalo negdje u 9. stoljeću, za vrijeme Grgura Velikog, koje je propisivalo da u ponedjeljak i utorak prije Čiste srijede ili Pepelnice i korizme svećenici poste. Nedjelju u kojoj počinje korizma stoga su nazivali *dominica carnis privii* (bezmesna nedjelja). Kako si je puk oduvijek volio olakšati izgovaranje riječi, tako je i nastao skraćeni i iskrivljeni oblik „karneval”, ili u prijevodu „mesopust”. S vremenom (negdje oko 15. stoljeća) pravilo posta se napustilo, a vrijeme pred korizmu, naprotiv, postalo je vrijeme neobuzdanog uživanja u hrani, piću i zabavi pod krinkama, maskama, ujedno i vrijeme suprotno dolazećem uskršnom razdoblju kada vjernici s postom jačaju poniznost duha.
- ❖ **Maske.** Stare su gotovo koliko i čovječanstvo. Ljudi su željeli postići njima strahopoštovanje, užas ili smijeh. Tijekom

povijesti krinke su bile korištene na mnogo načina. Kao rekvizit u kulturnim obredima, ceremonijama, radi zaštite od nesreća, uroka i zlih duhova.

- ❖ **Mohačke buše na UNESCO-voj listi.** Tradicionalna karnevalska povorka mohačkih Hrvata dospjela je na UNESCO-ov popis nematerijalne kulturne baštine na zasjedanju u Abu Dhabiu. Pokladni običaj privuče tridesetak tisuća turista u grad, kada se uoči Čiste srijede maskiraju u tradicionalne drvene maske i janjeće krzno. To je i sjećanje na legendu po kojoj su preci tamošnjih Hrvata, bježeći od turskih osvajača prema Mohaču, s druge strane Dunava, pod okriljem noći prešli rijeku u čamcima zamaskirani u zastrašujuće maske i tako praznovjerne turske vojnike prisilili u paničan bijeg.

MALA
STRANICA

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fičehaza

- ❖ **Tihomir Marinković**, akademski slikar iz Zagreba bavi se izradom maski. Njegove maske se mogu pronaći na raznim karnevalima po Hrvatskoj i na kazališnim predstavama, prije svega u Dubrovniku.

Karneval

Stiglo vrijeme karnevala. Vrijeme plesa, vrijeme šala. Za sve maske divni dani raspjevani, razigrani. Maskenbal, maskenbal, maskenbal, svatko voli maskenbal iza maske lice kriti, netko drugi tada biti.

Jadranka Čunčić Bandov

Kapošvarski su Hrvati lani odlučili da će osnovati svoj pjevački zbor. Organizacijske je poslove uzela u ruke Marija Arato, vijećnica Hrvatske manjinske samouprave toga grada. Agitirala je zainteresirane i tako su članovi započeli s redovitim probama u proljeće lanske godine. Naziv «Duga» pokušava simbolizirati paletu bogatstva hrvatskih narodnih običaja i kulture, paletu onih Hrvata koji su se preselili u taj grad iz raznih hrvatskih regija u Mađarskoj ili iz raznih krajeva Hrvatske. Desetero pjevača se nadaju da će im se i drugi priključiti, naime zbor je uspio ostvariti svoj prvi nastup 18. prosinca 2009. na Narodnosnom danu Šomođske županije u Kapošvaru. Dok su prijašnjih godina na Danu manjina hrvatsku kulturu predstavljali kulturna društva iz raznih mjesta, sada su to mogli upravo oni Hrvati koji žive u tome šomođskom gradu.

Na svečanosti novopečeni zbor predstavio se s hrvatskim pjesmama raznih regija: pomurskim, gradišćanskim, podravskim i dalmatinskim pjesmama. Članovi zbora vježbaju i crkvene pjesme, kako bi prilikom hrvatskih misa mogli pratiti pjesmom misno slavlje.

Beta

Snimka: Marija Arato

Hrvatski pjevački zbor „Duga” u Kapošvaru

Jezični i tamburaški tečaj u Starom Gradu

Starogradski zbor Hrvatov ima najveć kotrigov jačkarov u cijelom Gradišću

Za starogradsku hrvatsku djelatnost jednoč u ljetu gvišno čujemo, a to u decembru, kad se priredjuje njeva, jur od samoga osnivanja Hrvatske manjinske samouprave u ovom gradu, velika adventska svetačnost, kamo domaćini pozovu velik broj Hrvatov, ako je to moguće i iz susjednih zemalj, i daleko u noć dura druženje pred svetki. Medjutim Hrvati u Starom Gradu od lani se moru dičiti i tim da su uspjeti pokrenuti jezični tečaj hrvatskoga jezika, i dica ter odrašćeni tajedno jedanput se skupa uču po uputi mlade bizonjske učiteljice Renate Novak-Tóth. Već od dvajse-

timi (ne samo Hrvati nek i Ugri ki imaju veze ili simpatiju prema Hrvatskoj) su se odlučili da u okviru toga redovnog zanimanja malo bolje će se upoznati s jezikom, a privatnikom ovo znanje i posebno će biti na korist. Udžbenike za jezičnu učnju svakomu najavljeniku je osigurala Hrvatska manjinska samouprava grada ter i honorar učiteljice plaća spomenuto tijelo. Uz to, paralelno je u jednu grupu skupaspravila ljubav prema hrvatskoj muziki oduševljene mlade i zrelije Hrvate u ovom varošu, ki pod peljanjem učitelja glazbe Györgya Szabóa se upoznav-

ju s tamburami i sviranjem na ovom instrumentu. Kako nam je povidao predsjednik mjesne Hrvatske manjinske samouprave Jožef Tolnai, nedavno su preskrbili šest tamburov za devet tamburašev. Od njih očekuju u bliskoj budućnosti da osiguraju i pratnju pjevačkoga zbora koji je najbrojniji glede kotrigov u cijelom Gradišću, i koji marljivo djela ljeta dugo s dirigenticom Veronikom Kiss. U predbožično vrime je ov zbor mnogo vjernikov razveselio svojim jačenjem u Petrovom Selu, Kemlji i u Starom Gradu.

-Tiho-

PEČUH – U organizaciji Roditeljske zajednice Hrvatske osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krležu u Pečuha, i ove se godine, 6. veljače. u auli škole organizira tradicionalni školski bal. Prihod je bala dobrotvornoga karaktera. Ovogodišnji bal počinje u 19 sati nastupom učenika škole; plesača, tamburaša i pjevačkog zbora, a nastavlja se druženjem uza svirku Orkestra Baranja iz Pečuha. Tijekom večeri gostima na raspolaganju stoji bife gdje se poslužuju pića i kolači, a u ponoć je izvlačenje tombola. Ulaz na bal je 1400 forinti. Koji žele prenočiti u učeničkom domu te noći, mogu to također učiniti uz naknadu od 1850 forinti. Organizatori se nadaju kako će i ovogodišnji tradicionalni bal privući velik broj gostiju, roditelja i djelatnika škole.

Prelo kupi...

Okupljanje i oživljavanje tradicije u Čavolju

Iz tjedna u tjedan, iz subote u subotu, tradicionalne pokladne zabave – prela i balovi – okupljaju bunjevačke, racke i šokačke Hrvate u Bačkoj.

Današnja velika prela, izrasla na tradicijama kućnih prela, pokrenuta su u prvim godinama narodnoga preporoda bačkih Hrvata potkraj 1870-ih godina, kako bi godišnje jedanput u pokladnome razdoblju okupili cijelu zajednicu, te se družili, razgovarali i zajedno zabavili. Ujedno je to bio i društveni događaj godine. Prela su bila i ostala najvažnijim i najvećim godišnjim priredbama, kojima se danas nastoji oživiti nekadašnja tradicija.

Nakon prvoga bunjevačkog prela održanog u Baškutu 9-og, u subotu 16. siječnja, u organizaciji mjesne Hrvatske manjinske samouprave, priređeno je i bunjevačko prelo u Čavolju, a međudobno u Dušniku je 20. siječnja, sa željom da postane tradicijom, započelo i desetodnevno pučko prelo koje u mjesnom domu kulture u predvečernjim satima okuplja sve žitelje sela kao jednu veliku obitelj, a oživljava se duh nekadašnjih obiteljskih prela uz posao, ručni rad, pjesmu, ples i zabavu, s redovitim kulturnim programima.

Dobar primjer za oživljavanje nekadašnjih prela, i šire bunjevačkih tradicija jest i čavoljsko prelo, koje je i ove godine uljepšano prigodnim kulturnim programom. Pred trisotinjak gostiju, u dupke punoj dvorani mjesnog doma kulture, nastupili su članovi dječje, omladinske i odrasle bunjevačke plesne skupine, koja djeluje pod pokroviteljstvom Hrvatske manjinske samouprave.

Program je započeo neizostavnom preljskom pjesmom *Kolo igra, tamburica svira* u izvedbi Tamburaškog sastava «Bačka» iz Ga-

re čiji se stihovi pjevaju obvezno na svim prelima, ali i u drugim značajnijim prigodama.

Okupljene je pozdravio predsjednik Hrvatske samouprave Stipan Mandić, a među njima posebno uzvanike, koji su svojom nazočnošću uveličali ovogodišnje prelo, Ljiljanu Pancirov, generalnu konzulicu Republike Hrvatske u Pečuhu, zatim Jadranku Telišman, konzulicu, Josu Šibalina, predsjednika Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije, Angelu Šokac Marković, predsjednicu Bačvanskog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj, te novinare Hrvatskoga glasnika, tjednika Hrvata u Mađarskoj, glavnu i odgo-vornu urednicu Branku Pavić Blažetin, i autora ovih redaka.

Prelo je otvoreno recitacijom Grete Pap, kazivanjem pjesme Stipana Blažetina Micko i gricko, kojom je nedavno osvojila prvo mjesto na područnome hrvatskom natjecanju u kazivanju stihova i proze održanom u Baji. U nastavku su članovi domaće plesne skupine, od polaznika vrtića, preko učenika i omladinaca do odraslih, pod vodstvom mlade učiteljice Zite Ostrogonac Kiš, bunjevačkim dječjim igrama, pjesmama i plesovima uljepšali preljsku zabavu. Osim gostiju, program, u kojem je sudjelovalo šezdesetak plesača, pratilo je mnoštvo roditelja, baka i djedova.

Nakon programa zaplesalo se kolo, ono bačko na dvije strane, a u nastavku večeri goste je zabavljala spomenuta «Bačka», koja redovito svira u Čavolju, te prati domaću folklornu skupinu, pa je zabava potrajala do zore.

Kako nam uz ostalo reče Stipan Mandić, predsjednik Hrvatske samouprave, ujedno i glavni organizator, prelo u Čavolju ima dugu tradiciju. Po njegovim riječima prela je u Čavolju počeo organizirati Ivan Petreš, još tamo 1925/26. godine, a ona su se, s manjim prekidima za vrijeme rata, održala do danas. Budući da su prije nekoliko godina izrasli malu dvoranu, pa su morali tražiti novo mjesto, posljednjih se godina okupljaju u domu kulture, gdje se i ove godine odazvalo 300–320 gostiju.

Ponosno ističe da je prelo otvoreno recitacijom, što svjedoči o uspjehu kružoka hrvatskoga jezika koji je pokrenut lani, a trenutno ima čak 19 polaznika. On smatra da su na dobrome putu, a najvažnije je da se uči i njeguje naš jezik, da se na taj način poveća zanimanje za hrvatski jezik i kulturu. Kako dodaje, nasreću u tome imaju podršku roditelja. Uz to najavljuje kako i ove godine kulturnu skupinu očekuju brojni nastupi i u županiji i šire u Mađarskoj, ali i u inozemstvu: u Hrvatskoj i Slovačkoj.

S. B.

Konzultacije o ljudskim pravima Kina–Mađarska

BAJA – U organizaciji Hrvatske manjinske samouprave, u subotu, 30. siječnja, priredit će se Veliko prelo u Baji, koje će se ove godine upriličiti u Domu časnika (Tiszti Klub, Széchenyi u. 2-4) odnosno Domu civilnih udruga i zajednica, s početkom u 19 sati. Kako nam reče predsjednik Hrvatske samouprave Šandor Pančić, u prigodnom programu nastupaju djeca s Dolnjaka i Vancage, glumac i pjevač Stipan Đurić, domaći KUD „Bunjevačka zlatna grana”, a u nastavku večeri goste će zabavljati TS „Vizin” iz Pečuha i Orkestar „Čabar” iz Baje.

SERDAHEL – Mjesna samouprava toga sela uključila se u Kaniški kvalitetni krug koji su utemeljili Trgovačka i obrtnička komora grada Kaniže i d. o. o. Kanizsa Trend. Cilj je projekta okupljati organizacije kod kojih već djeluju sustavi osiguranja kakvoće, kvalitete. Program je dobrovoljan, mogu se javiti bilo koje organizacije. Osnivači kane uključiti razne organizacije radi razvijanja kakvoće na tom području. Serdahelska samouprava i mjesna osnovna škola rade po programu osiguranja kakvoće.

BIOGRAD NA MORU – Svečanom sjednicom Gradskog vijeća i dodjelom prigodnih nagrada, u Biogradu je u petak, 15. siječnja, priređena središnja proslava Dana grada Biograda na Moru i blagdana nebeske zaštitnice Sv. Stošije. Toj sjednici u športskoj dvorani Srednje škole pribivali su brojni državni dužnosnici, gradonačelnici, načelnici i političari, te građani i gosti poglavito iz gradova prijatelja s Biogradom, kao što su Zaprešić, Otočac, Moravske Toplice, Grubišno Polje, Novska, Stolac i Šeljin. Grad Šeljin predstavljalo je izaslanstvo na čelu s dogradonačelnikom i predsjednikom tamošnje Hrvatske samouprave Đusom Dudašem. Prigodom Dana grada otvoren je turnir u tenisu „Prvenstvo grada Biograda”, malonogometni turnir Kup grada Biograda 2009/2010, Regata Svete Stošije, atletska utrka „Biograd 2010”. Nizom kulturnih događanja obilježen je Dan grada: književna večer, kazališna predstava Pučkog otvorenog učilišta „Keks i grad”, izložba fotografija u Zavičajnom te priredba pod nazivom „Tebi, grade Biograda”, u organizaciji biogradskog KUD-a „Kralj Tomislav” i njihovih gostiju, među kojima je ove godine bio i KUD „Zora” iz Mohača što ga vodi Stipan Daražac.

Dijalog između Mađarske i Kine na području zaštite ljudskih prava intenzivno je započeo 1999. godine i otada je staln, a njegova posljednja postaja bila je Budimpešta 18–19. siječnja.

Naime u organizaciji Ministarstva vanjskih poslova Republike Mađarske, u Budimpešti je boravilo izaslanstvo Narodne Republike Kine kako bi se upoznao s položajem ljudskih prava i pravima manjinskih zajednica u Mađarskoj. Naša je domovina jedina država u kojoj je nakon demokratskih promjena došlo do dijaloga s Pekingom na području zaštite ljudskih prava i dosada su postignuti zapaženi rezultati. U društvu veleposlanika ljudskih prava Istvána Lakatosa imali su bogat program (savjetovanje o području napretka ljudskih prava u obadje zemlje, jednake mogućnosti obrazovanja, te razgovor o položaju etničkih manjina, dogovor o suradnji u okvirima Vijeća za ljudska prava pri Ujedinjenim narodima, a kinesko se izaslanstvo sastalo i s državnim tajnikom Vilmošem

Szabóom. U sklopu boravka u Budimpešti posjetili su i sjedište Hrvatske državne samouprave gdje ih je primio njezin predsjednik Mišo Hepp.

Do posjeta je došlo po prijedlogu Ministarstva vanjskih poslova Republike Mađarske. Kineska je izaslanstvo upoznato sa stanjem i položajem Hrvat u Mađarskoj, o čemu je izlagao predsjednik HDS-a Mišo Hepp. Nakon toga je Li Huancai u ime Manjinskog ureda Narodne Republike Kine postavio nekoliko pitanja o načinima financiranja HDS-a. Voditelj izaslanstva Shen Yongxiang zahvalio je na izlaganju i gostoprimstvu, te kratko predstavio položaj manjina u Kini. Kinesko izaslanstvo pri posjetu HDS-u pratili su István Lakatos i Krisztina Kovács. U ime kineskog izaslanstva predsjedniku HDS-a zahvalio je S. Yongxian. Upisavši se u knjigu gostiju, predao je i simboličan poklon. Predsjednik Mišo Hepp gostima je također uručio prigodan dar.

Foto: *Eva Mujić
bpb*